

LO's andel af de fagligt organiserede er for første gang under 50 pct.

Samtidig er de ideologisk alternative organisationer gået stærkt frem til over 12 pct. – dog ikke mindst fordi to nye organisationer for første gang er registreret

ANALYSE

Jesper Due, Jørgen Steen Madsen & Christian Lyhne Ibsen

30. maj 2012

Medlemstallet i de faglige organisationer i Danmark er fra 1. januar 2011 til 1. januar 2012 – som det fremgår af tabel 1 – steget svagt. Stigningen er på 8.000 medlemmer, så der nu er i alt 1.776.000 medlemmer. Da arbejdsstyrken samtidig er faldet lidt i perioden, har det ført til en begrænset stigning i organisationsgraden på knap et halvt procentpoint fra 66,9 til 67,3 pct.

Årsagen til den samlede stigning er dog alene, at to organisationer, der ikke hidtil har registreret deres medlemstal til Danmarks Statistik, nu er kommet med. Det er henholdsvis FRIE Funktionærer med 16.190 medlemmer og JOBtryghed med 10.540 medlemmer. Begge disse organisationer tilhører gruppen af ideologisk alternative fagforeninger, dvs. organisationer der ikke alene står udenfor hovedorganisationerne, men også definerer sig som et ideologisk modstykke ikke mindst til LO. Det betyder en usædvanlig kraftig stigning i de gule organisationers medlemstal fra 173.000 til 218.000, dvs. 45.000 nye medlemmer eller godt en fjerdedel. Men hvis vi alene ser på de gule organisationer, som hidtil har været registreret, begrænses stigningen til 18.000, dvs. en vækst på godt 10 pct.

Med de nye registreringer fremstår den underliggende tendens i den samlede medlemsudvikling siden 1995 endnu tydeligere end hidtil. LO-forbundene taber fortsat medlemmer, mens det mest er de gule organisationer, der går frem. LO-forbundenes kontingentbetalende medlemstal er således fra 2011 til 2012 faldet fra 917.000 til 872.000, dvs. en nedgang på 45.000 medlemmer. For første gang er LO-organisationernes andel af de samlede fagforeningsmedlemmer faldet til under 50 pct. (se tabel 2).

FTF-organisationerne er samlet gået svagt tilbage, mens AC-området fortsat vokser – især hvis man medregner ingeniørerne, der i disse år står uden for akademikernes hovedorganisation. Også Lederne går frem.

Fra 2010 til 2011, så det ud som om, at også de gule organisationers vækst blev bremset op, som et resultat af at flere og flere helt holder sig uden for fag-

lig organisering. Men den nye vækst for de alternative foreninger fra 2011 til 2012, synes at vise, at den langsigtede tendens til gul vækst fortsætter.

Tabel 1: Medlemstallene 1985-2012

Hovedorganisationer på lønmodtagersiden 1985-2012							
(antal i 1000'er - organisationsgrad i procent)							
	1985	1995	2000	2005	2010	2011	2012
LO¹	1.119	1.208	1.167	1.142	955	917	872
FTF	309	332	350	361	358	356	353
AC	74	132	150	163	137**	139**	142**
LH	24	75	80	76	83	86	91
Ideologiske alternative*	13	53	68	94	173	173	218
Uden for hovedorganisation²	161	62	55	57	98**	105**	108**
I alt	1.700	1.862	1.870	1.893	1.804	1.776	1.784
I alt (ekskl. alternative)	1.687	1.809	1.802	1.799	1.631	1.603	1.566
Lønmodtagere og ledige	2.434	2.547	2.614	2.640	2.676	2.655 ³	2.648
Organisationsgrad	69,8 %	73,1 %	71,5 %	71,7 %	67,4%	66,9 %	67,3 %
Eksklusiv alternative	69,3 %	71,0 %	68,9 %	68,1 %	60,9%	60,4 %	59,1 %

Kilder: Statistisk Årbog, Arbejdskraftundersøgelserne (AKU), 1.kvartal (siden 2011 4. kvartal) de udvalgte år, Danmarks Statistik, tal fra LO, Kristelig Fagforening samt egne beregninger. Medlemstallene er pr. 1. januar de udvalgte år.

* Organisationer, der ikke alene står uden for hovedorganisationerne, men også opfatter sig som et alternativ til de etablerede fagforbund – såkaldt 'gule' fagforeninger⁴.

¹ Vedr. LO kan Statistisk Årbogs tal ikke anvendes, da der i modsætning til de øvrige organisationer er tale om bruttotal og ikke netttotal. Siden 2002 offentliggør LO selv årligt det samlede medlemstal og herunder både bruttotallet (aktive og passive medlemmer, dvs. inkl. pensionister o. lign.) og netttotallet (kontingentbetalende medlemmer). Tallene i tabellen fra 2005 og frem er derfor fra LO's egne opgørelser. For de tidligere år er netttotallet fastsat skønsmæssigt, idet der er regnet med, at 80 pct. af det officielle medlemstal er kontingentbetalende medlemmer. Det svarer nogenlunde til forskellen mellem brutto- og netttotal i LO's egne opgørelser fra de senere år. I 2012 er Kristelig Fagforening også begyndt at oplyse bruttotal til Danmarks Statistik. Vi har beregnet netttotallet for 2012 ved at lægge de 11.000 nye medlemmer, Kristelig Fagforening ifølge organisationens egen beretning har fået i løbet af 2011, til medlemstallet per 1.1.2011.

² Der er i gruppen "Uden for hovedorganisationerne" enkelte dobbelttællinger i Statistisk Årbog, hvor organisationer både er rubriceret her og under en af hovedorganisationerne. Da det er inden for 'bagatelgrænsen', har vi valgt her at se bort fra disse dobbelttællinger. Vores samlede tal er derfor især for 1995 og 2000 en anelse større end det reelle antal organiserede. Siden 2009 har der kun været en enkelt dobbelttælling af Brancheforeningen Trafik & Jernbane, der er del af HK. Dertil kommer en mindre gruppe af Dansk Journalistforbunds medlemmer, der også er registreret under AC.

³ Bemærk, at vi for 2011 og fremover bruger AKU, 4. kvartal 2010 tallene for lønmodtagere og ledige. Dette er gjort for at synkronisere medlemsopgørelserne og tallet for arbejdsstyrken.

⁴ Her er medregnet organisationerne fra Det faglige Hus (dvs. Fagforeningen Danmark, Funktionærkartellet/Teknikersammenslutningen og 2B – Bedst og Billigst), Kristelig Fagforening og fra 2012 FRIE Funktionærer samt JOBtryghed, men ikke Business Danmark (tidl. Danske Sælgere

** AC's tilbagegang og fremgang for 'Uden for hovedorganisation' siden 2009 er alene et resultat af, at Ingeniørforeningen i Danmark og Landinspektørforeningen per 1. januar 2009 forlod akademikerorganisationernes sammenslutning.

Vi har i tidligere analyser⁵ anført, at faldet i organisering er et særligt problem for overenskomstsyste­met, idet de overenskomstbærende organisationer i syste­mets kerneområde, den private sektor, oplever den største nedgang. Måler man organisationsgraden uden de alternative, der betragtes som en trussel for den etablerede fagbevægelse, er tallet nu lige under 60 pct. i forhold til højdepunktet på over 70 pct. i 1995. Hvis de overenskomstbærende organisationers fastholdelse af en høj organisationsgrad kan ses som en forudsætning for opret­holdelsen af den danske model med parternes selvregulering af løn og arbejds­vilkår, kan den fortsatte tendens til faldende medlemstal vurderes som en lang­sigtet trussel mod aftalesystemet.

Fordelingen mellem hovedorganisationerne

Den langsigtede tendens fra 1985 til 2012 er markant. LO-forbundene er gået fra at dække to tredjedele af de organiserede lønmodtagere til at dække knapt halvdelen. Samtidig er det først og fremmest AC – og kun i begrænset udstrækning FTF – der er gået frem og har opnået en lidt større andel. Den øvrige del af det, der kan betegnes som den etablerede fagbevægelse, har således kun i en vis udstrækning kunnet kompensere LO-organisationernes tab.

Det er, som nævnt, alene Ingeniørforeningens og Landinspektørforeningens udmeldelse af AC pr. 1. januar 2009, der er årsagen til akademikersammenslutningens faldende andel af fagforeningsmedlemmerne fra 2005 til 2010. Hvis disse organisationer fortsat blev rubriceret sammen med de øvrige akademikerorganisationer, ville AC ikke alene bevare sin andel, men endda gå lidt frem fra 8 til 11 procent.

Det er i høj grad de ideologisk alternative organisationer, der har vundet frem. Deres andel er vokset fra 1 til godt 12 procent på de 27 år siden 1985. Selv om de stadig kun repræsenterer lidt mere end hvert tiende fagforenings­medlem, er de vokset fra at være et marginalet element til at udgøre en reel trus­sel mod den etablerede fagbevægelse i almindelighed og LO-forbundene i sær­deleshed.

Vedrørende de ideologisk alternative

Det er i den første opgørelse – dvs. 1985 – kun Kristelig Fagforening og Kristelig Funktionær-Organisation, der er med. I 1990 er der i alt 4 alternative organi­isationer: Funktionærkartellet, Tekniker Sammenslutningen, Kristelig Fagfor­ening og Kristelig Funktionær-Organisation. I 1995 er det de samme organisati­oner, men her er de første to slået sammen til Funktionærkartellet/Tekniker­ sammenslutningen (de blev siden grundlaget for Det Faglige Hus i Esbjerg). I 2000 er der også sket en fusion i den kristelige familie, så der nu kun er to ”gule” sammenslutninger med: Funktionærkartellet/Teknikersammenslutningen og

og Danmarks Aktive Handelsrejsende), der er en branchespecifik organisation, og ikke som eksempelvis De Kristelige kan siges at deltage i en ideologisk kamp mod den traditionelle fagfor­eningsbevægelse – selv om de måske nok i HK vil se dem som ”gule”. Danmarks Frie Fagfor­ening fra Aalborg er ikke med i statistikken, da de åbenbart har valgt at undlade at indsende op­lysninger til Danmarks Statistik (jf. anmærkning til tabellen i Statistisk Årbog for de udvalgte år).

⁵ Se bl.a. LO-dokumentation nr. 1/2010, Udviklingen i den faglige organisering: årsager og konsekvenser for den danske model.

Kristelig Fagforening. I 2005 er Fagforeningen Danmark (som en del af det Det Faglige Hus i Esbjerg) kommet med i tabellens opgørelse af forbund uden for hovedorganisationerne. Så her har vi ud over denne nye organisation i statistikken stadig Funktionærkartellet/Teknikersammenslutningen og Kristelig Fagforening indregnet.

Tabel 2: Fordelingen på hovedorganisationer

Fagforeningsmedlemmer 1985-2011 fordelt på hovedorganisationer							
(antal i 1000'er og i procent af alle fagforeningsmedlemmer)							
	1985	1995	2000	2005	2010	2010	2012
LO	1.119	1.208	1.167	1.142	955	917	872
Andel af organiserede	65,8%	64,9%	62,4%	60,3%	52,9%	51,6%	48,9%
FTF	309	332	350	361	358	356	353
Andel af organiserede	18,2%	17,8%	18,7%	19,1%	19,8%	20,0%	19,8%
AC	74	132	150	163	137	139	142
Andel af organiserede	4,4%	7,1%	8,0%	8,6%	7,6%	7,8%	8,0%
LH	24	75	80	76	83	86	91
Andel af organiserede	1,4%	4,0%	4,3%	4,0%	4,6%	4,8%	5,1%
Ideologiske alternative	13	53	68	94	173	173	218
Andel af organiserede	0,8%	2,8%	3,6%	5,0%	9,6%	9,7%	12,2%
Uden for hovedorg.	161	62	55	57	98	105	108
Andel af organiserede	9,5%	3,3%	2,9%	3,0%	5,4%	5,9%	6,1%
I alt	1700	1862	1870	1893	1804	1776	1784
Andel af organiserede	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,1%
I alt (ekskl. alternative)	1.687	1.809	1.802	1.799	1.631	1.603	1.603
Andel af organiserede	99,2%	97,2%	96,4%	95,0%	90,4%	90,3%	90,3%

Kilder: Samme som i Tabel 1

I en anmærkning til tabellen i Statistisk Årbog skrives det, at Danmarks Frie Fagforening (der er baseret i Aalborg) ikke er med, idet organisationen ikke har indberettet sit medlemstal. I 2010 er en ny fagforening under Det Faglige Hus, nærmere bestemt 2B – Bedst og Billigst, også kommet med i den officielle statistik.

Tallene for de ideologisk alternative har hidtil været undervurderet – ikke mindst fordi den før benævnte organisation, Sammenslutningen af Firmafunktionærer, der nu hedder Frie Funktionærer, hidtil har været uden for opgørelsen. I sin tid var SFF med under FTF, mens denne organisation kæmpede med HK om funktionærmedlemmer i den private sektor. Men i sammenhæng med normaliseringen af forbindelserne mellem FTF og LO røg SFF ud af 'det gode selskab', og denne organisation må derfor siges at tilhøre den ideologisk alternative gruppe. FRIE Funktionærer har nu valgt at indregistrere deres medlemstal på godt 16.000 til Danmarks Statistik og er derfor for første gang pr. 1.1. 2012 med i tabellen. Dertil kommer en nyere organisation, JOBtryghed, der er en fagforening under ASE, som nu er blevet registreret med 10.500 medlemmer.

FRIE Funktionærer har i øvrigt også en tværfaglig a-kasse, der er med i Arbejdsdirektoratets statistik over arbejdsløsheds-kasser (med lidt over 28.000 medlemmer per 1. november 2010). De Esbjerg-baserede alternative faglige organisationer, Fagforeningen Danmark og Funktionærkartellet/Teknikersammenslutningen har i øvrigt fælles a-kasse, der hedder Det Faglige Hus – A-

kasse (tidligere Danske Lønmodtageres A-kasse) med et medlemstal på over 70.000.

Med de to nye registreringer gives der et mere retvisende billede af de gule organisationers omfang. Det er nu kun den sandsynligvis relativt lille organisation, Danmarks Frie Fagforeninger, som stadig ikke er med. Muligvis er flere fagforeningsdannelser på vej, idet enkelte fritstående a-kasser tilbyder advokat-hjælp for en beskedent sum, og det kan være, at også disse på et tidspunkt ønsker at lade deres medlemstal registrere i Statistisk Årbogs tabel over fagforeningsmedlemmer. Spørgsmålet er så, hvor grænsen skal sættes for, hvad man kan betegne som en fagforening?

Jesper Due og Jørgen Steen Madsen er professorer og Christian Lyhne Ibsen ph.d.-stipendiat ved forskningscenteret FAOS, Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

*FAOS
30.05.12*